

Marzena Rydzewska-Włodarczyk

EWIDENCJE PODATKOWE JAKO PRZEDMIOT DYDAKTYKI W SZKOLE WYŻSZEJ

TAX RECORDS AS A SUBJECT OF DIDACTICS AT UNIVERSITY

Katedra Ekonomii Menedżerskiej i Rachunkowości, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin, e-mail: mrydzewska@zut.edu.pl

Summary. Knowledge and skills in conducting tax records nowadays are necessary to economic education students. Knowledge the principles of taxation and tax accounting, as well as skills in this area, are necessary for professionals of accounting. The issues are also important for entrepreneurs, managers and tax advisors. These indications point to a need to discuss in the course of studies specific issues relating to the taxation of businesses, the professional conduct of tax records and tax settlements. The purpose of this article is to present the scope of teaching issues relating to the conduct of tax books. In the article considerations apply to the subject tax records. It is implemented in the fields of study: economy and management at the Faculty of Economics ZUT in Szczecin.

Słowa kluczowe: księgi podatkowe, program nauczania, przedmiot ewidencje podatkowe, rozliczenia podatkowe, wiedza i umiejętności (kompetencje studentów).

Key words: curriculum (syllabus), knowledge and skills (student competencies) object tax records, tax (fiscal) books, tax settlements.

WSTĘP

Wiedza na temat zasad prowadzenia ksiąg podatkowych, jak również umiejętności z tego zakresu stanowią niezbędny element kompetencji absolwentów kierunków ekonomicznych. Znajomość zagadnień podatkowych i bezpośrednio z nimi związanych problemów ewidencyjno-rozliczeniowych oraz umiejętności zastosowania tej wiedzy są użyteczne, a przy tym niezmiernie ważne zarówno w wypadku osób zawodowo zajmujących się rachunkowością, jak i osób prowadzących działalność gospodarczą, zarządzających przedsiębiorstwami czy zajmujących się doradztwem gospodarczym, podatkowym lub zawodowym. Ponadto wobec deregulacji usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych i podatkowych, która uprawnia do wykonywania czynności z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych i podatkowych, sporządzania deklaracji podatkowych, a także udzielania podatnikom pomocy w tym zakresie, bez konieczności posiadania certyfikatu księgowego wydawanego przez Ministra Finansów bądź tytułu doradcy podatkowego czy biegłego rewidenta, jest szczególnie istotne to, aby absolwenci kierunków lub specjalności z zakresu rachunkowości posiadali kompetencje niezbędne do podejmowania aktywności zawodowej na konkurencyjnym rynku tych usług. Wskazane przesłanki wskazują więc na konieczność realizowania w toku studiów zajęć, których celem jest uzyskanie przez studentów kompetencji niezbędnych do profesjonalnego prowadzenia ewidencji podatkowych, a także dokonywania rozliczeń podatkowych.

Celem artykułu jest przedstawienie zakresu nauczania na kierunkach ekonomicznych zagadnień dotyczących zasad prowadzenia ewidencji podatkowych. Zawarte w artykule rozważania odnoszą się do przedmiotu ewidencje podatkowe, prowadzonego na kierunkach ekonomia i zarządzanie na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie (ZUT w Szczecinie).

MATERIAŁ I METODY

Przedstawienie koncepcji nauczania zasad prowadzenia ewidencji podatkowych wymagało przestudiowania literatury przedmiotu oraz przeprowadzenia analizy materiałów źródłowych dotyczących uwarunkowań prawnych, zakresu podmiotowego i przedmiotowego oraz organizacji prowadzenia ksiąg i ewidencji podatkowych przez podmioty gospodarcze. W trakcie badań wykorzystano też metody analizy diagnostycznej (dedukcji i indukcji). Przedmiotem analizy były programy studiów na kierunkach ekonomia i zarządzanie na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie.

CELE I METODYKA REALIZACJI PRZEDMIOTU EWIDENCJE PODATKOWE

Pracodawcy zatrudniający księgowych oczekują od nich wiedzy i umiejętności zawodowych umożliwiających rzetelne i pozbawione wad prowadzenie ksiąg i ewidencji podatkowych oraz rozstrzyganie problemów z nimi związanych. Podobne oczekiwania zgłaszają przedsiębiorcy korzystający z usług osób prowadzących biura rachunkowe i usług doradców podatkowych. W związku z tym uzasadnione jest nauczanie na kierunkach ekonomicznych zagadnień dotyczących prowadzenia ksiąg podatkowych.

Zgodnie z ordynacją podatkową (Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa, art. 3) przez pojęcie księgi podatkowe należy rozumieć księgi rachunkowe, podatkową księgę przychodów i rozchodów, ewidencje oraz rejestry, do których prowadzenia dla celów podatkowych, na podstawie odrębnych przepisów, zobowiązani są podatnicy, płatnicy i inkasenci. Z uwagi na szeroki zakres zagadnień i różnorodne treści, dotyczące zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz innych ksiąg podatkowych, zagadnienia te wchodzą w zakres tematyczny różnych przedmiotów lub ich modułów, to jest:

- 1) zajęć, których celem jest poznanie przez studentów zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych – są to przykładowo takie przedmioty, jak: podstawy rachunkowości, wprowadzenie do rachunkowości, rachunkowość finansowa przedsiębiorstw, wycena bilansowa, sprawozdawczość finansowa;
- 2) zajęć odnoszących się w szczególności do zagadnień dokumentacji, wyceny i ewidencji kategorii podatkowych takich, jak: rachunkowość podatkowa, ewidencje podatkowe, rachunkowość małych firm.

Zakres przedmiotowy wymienionych zajęć, dotyczących prowadzenia ksiąg podatkowych, jest zróżnicowany i odpowiada zróżnicowanym potrzebom informacyjnym użytkowników informacji dotyczących rachunkowości. Jest też ściśle skorelowany ze specyfiką rachunkowości i z charakterystyką zajęć służących jej nauczaniu.

Warunki, jakim powinny odpowiadać programy kształcenia i programy studiów, określają przepisy dotyczące szkolnictwa wyższego. Program kształcenia dla określonego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia obejmuje opis zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych (postaw osobowych i społecznych). Opis ten powinien uwzględniać efekty kształcenia właściwe dla obszaru lub obszarów kształcenia oraz profilu kształcenia, do których został przyporządkowany dany kierunek studiów (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 roku). Na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie programy kształcenia dla kierunków: ekonomia i zarządzanie zakładają realizację efektów kształcenia adekwatnych do efektów kształcenia określonych dla obszaru nauk społecznych na studiach o profilu ogólnoakademickim (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 roku).

Analiza programów studiów¹ na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie na kierunkach ekonomia i zarządzanie pozwala stwierdzić, że zakładane efekty kształcenia wymagają nauczania zagadnień dotyczących prowadzenia ksiąg i ewidencji podatkowych. Zagadnienia te są podejmowane w ramach realizacji następujących przedmiotów:

- 1) podstawowych i kierunkowych wspólnych dla studentów danego kierunku, takich jak:
  - rachunkowość i rachunkowość finansowa przedsiębiorstw na studiach pierwszego stopnia na kierunku ekonomia czy
  - rachunkowość finansowa na studiach pierwszego stopnia na kierunku zarządzanie;
- 2) specjalnościowych prowadzonych na studiach pierwszego i / lub drugiego stopnia na różnych specjalnościach związanych z rachunkowością, to jest na kierunku ekonomia na specjalności rachunkowość i finanse jednostek gospodarczych i na kierunku zarządzanie na specjalności rachunkowość zarządcza;
- 3) specjalnościowych prowadzonych na specjalnościach niezwiązanych z rachunkowością, jednak uwzględniających potrzebę nauczania treści związanych z opodatkowaniem podmiotów gospodarczych, np. rachunkowość małych firm na specjalności ekonomika turystyki;
- 4) do wyboru.

Zagadnienia, dotyczące zasad prowadzenia ewidencji podatkowych, są w szczególności podejmowane na zajęciach z przedmiotu ewidencje podatkowe. Jest to przedmiot realizowany zarówno na kierunku ekonomia, jak i na kierunku zarządzanie na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego stopnia. Jest to przedmiot wybierany, prowadzony w semestrach 3. i 5. (letnich) w formie wykładów, jednak na poszczególnych kierunkach w różnym wymiarze godzin – na studiach:

- stacjonarnych na kierunku ekonomia w wymiarze 22 godziny, na kierunku zarządzanie w wymiarze 30 godzin;
- niestacjonarnych w wymiarze 15 godzin zajęć na kierunku ekonomia i 18 godzin na kierunku zarządzanie.

Przedmiot kończy się zaliczeniem potwierdzającym osiągnięcie przez studentów efektów kształcenia. Osiągnięte efekty kształcenia wyrażają się na obu kierunkach 2 punktami ECTS. Jest wskazane, aby studenci uczestniczący w analizowanych wykładach posiadali podstawową wiedzę z zakresu prawa gospodarczego i podatkowego oraz z podstaw rachunkowości.

---

¹ Programy studiów określają, między innymi, moduły zajęć, to jest zajęcia lub grupy zajęć wraz z przypisaniem do każdego modułu (przedmiotu) efektów kształcenia z zakresu wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych i personalnych studentów (przedmiotowe efekty kształcenia) oraz liczby punktów ECTS.

Główne cele zajęć z przedmiotu ewidencje podatkowe, realizowanych na omawianych kierunkach, zostały podobnie sformułowane (tab. 1).

Tabela 1. Cele przedmiotu ewidencje podatkowe (na studiach pierwszego stopnia na kierunkach ekonomia i zarządzanie)

Kierunek ekonomia	Kierunek zarządzanie
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapoznanie studentów z obowiązującymi regulacjami, formami i zasadami prowadzenia ewidencji podatkowych w podmiotach gospodarczych 2. Zapoznanie studentów z zasadami dokumentacji transakcji gospodarczych i wyceny kategorii podatkowych kształtujących wysokość zobowiązań podatkowych 3. Przygotowanie studentów do analizy i interpretacji norm prawa w zakresie prowadzenia ewidencji podatkowych i zasad ustalania zobowiązań podatkowych, przy uwzględnieniu zasad optymalizacji zobowiązań podatkowych 4. Ukształtowanie umiejętności prowadzenia ewidencji podatkowych, naliczania i rozliczania zobowiązań podatkowych, a także sporządzania deklaracji i zeznań podatkowych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapoznanie studentów z zasadami dokumentowania zdarzeń gospodarczych na potrzeby systemu ewidencji podatkowej 2. Zapoznanie studentów z zakresem ewidencji podatkowych prowadzonych w przedsiębiorstwie 3. Przygotowanie studentów do prawidłowego ujmowania zdarzeń gospodarczych na potrzeby prowadzenia rozliczeń podatkowych w przedsiębiorstwach, w tym do sporządzania deklaracji podatkowych 4. Zapoznanie studentów z zasadami, terminami i trybem dokonywania rozliczeń podatkowych działalności przedsiębiorstw

Zajęcia z przedmiotu ewidencje podatkowe umożliwiają studentom osiągnięcie efektów kształcenia wskazanych w tab. 2.

Tabela 2. Efekty kształcenia dla programu kształcenia przedmiotu ewidencje podatkowe (na studiach pierwszego stopnia na kierunkach ekonomia i zarządzanie)

Kierunek ekonomia	Kierunek zarządzanie
<ul style="list-style-type: none"> – umiejętność objaśniania zagadnień dotyczących wyboru formy i zasad prowadzenia ewidencji podatkowych w odniesieniu do różnych form opodatkowania działalności – umiejętność określania warunków wyboru, zakresu i metod prowadzenia zapisów w ewidencjach (księgach) podatkowych i dokonywania na ich podstawie rozliczeń podatkowych przy uwzględnieniu kryteriów optymalizacji podatkowej – zdolność do samodzielnej pracy – umiejętność działania w sposób przedsiębiorczy, ze świadomością zachowań nieetycznych i konsekwencji popełniania nieprawidłowości i oszustw podatkowych 	<ul style="list-style-type: none"> – znajomość zagadnień z zakresu prowadzenia ewidencji podatkowych w podmiotach gospodarczych oraz regulacji prawa podatkowego dotyczącego funkcjonowania podmiotów gospodarczych – umiejętność określenia zakresu i metod prowadzenia ewidencji podatkowych w podmiocie gospodarczym oraz umiejętność wykorzystania wiedzy z rachunkowości w zarządzaniu – przygotowanie do realizacji zadań w zakresie prowadzenia ewidencji podatkowych w podmiotach gospodarczych, prowadzenia rozliczeń podatkowych podmiotów, z uwzględnieniem zasad etycznych

Treść merytoryczna przedmiotu, z uwagi na zakładane efekty kształcenia, formę zajęć i wymiar godzin, jest ograniczona do (tab. 3):

- zasad opodatkowania przedsiębiorców (podatników) podatkami dochodowym i od towarów i usług, jak również wynikającymi z nich prawami podatników odnośnie do wyboru form opodatkowania tymi podatkami;
- zagadnień dokumentacji podatkowej, w tym księgowej, oraz do obowiązków ewidencyjno-rozliczeniowych i sprawozdawczych podatników, w tym podatników będących pracodawcami pełniących funkcję płatników zaliczek na podatek dochodowy i składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne pracowników.

Tabela 3. Zakres tematyczny przedmiotu ewidencje podatkowe

Kierunek ekonomia	Kierunek zarządzanie
1. Prawne i organizacyjne aspekty prowadzenia ewidencji (ksiąg) podatkowych z uwzględnieniem norm prawa bilansowego i podatkowego	1. Definicja ewidencji podatkowej i kryteria wyodrębniania podmiotów ewidencji podatkowej
2. Zasady dokonywania rozliczeń podatkowych w podmiotach gospodarczych: ogólne i szczególne zasady opodatkowania dochodów / przychodów, zasady ustalania przychodu, dochodu i podatku dochodowego, rozliczenia w zakresie podatku od towarów i usług	2. Regulacje prawne w zakresie prawa podatkowego i ewidencji prowadzonych na potrzeby rozliczania zobowiązań podatkowych
3. Organizacja wyceny i dokumentacji przychodów i kosztów uzyskania przychodów w podmiotach prowadzących księgi (ewidencje) podatkowe	3. Zasady obliczania przychodu, dochodu i podatku dochodowego
4. Zasady prowadzenia ewidencji przez podatników karty podatkowej i ryczałtu ewidencjonowanego	4. Formy ewidencji podatkowej – ujęcie ogólne
5. Zasady prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów: ogólne warunki dotyczące prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów; zasady dokumentacji i ewidencji przychodów i kosztów; zamknięcie miesięczne i roczne księgi przychodów i rozchodów	5. Karta podatkowa oraz ryczałt ewidencjonowany
6. Zakres i struktura ewidencji dodatkowych i towarzyszących ewidencjom podatkowym	6. Podatkowa księga przychodów i rozchodów
7. Warunki i sposób prowadzenia rejestrów VAT	7. Księgi rachunkowe jako ewidencja podatkowa – koszty i przychody według prawa bilansowego i prawa podatkowego
8. Księgi rachunkowe jako podstawa ustalania i rozliczania zobowiązań podatkowych	8. Ogólne zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych. Typowe urządzenia księgowo, plan kont i jego struktura
9. Zasady sporządzenia deklaracji i zeznań podatkowych	9. Zasady funkcjonowania kont księgowych, dokumentacja, wycena bieżąca, inwentaryzacja
10. Przyczyny i konsekwencje nieetycznego działania przedsiębiorców w zakresie opodatkowania i prowadzenia ewidencji podatkowych	10. Zasady ujmowania operacji mających wpływ na wymiar zobowiązań podatkowych w księgach rachunkowych
	11. Różnice trwałe i przejściowe w kosztach i przychodach oraz różnice trwałe i przejściowe pomiędzy wynikiem rachunkowym a wynikiem podatkowym
	12. Odroczonego podatek dochodowy – aktywa oraz rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego
	13. Ewidencja na potrzeby ustalania zobowiązań z tytułu podatku od towarów i usług – rejestry VAT zakupu oraz rejestry VAT sprzedaży
	14. Inne ewidencje mające wpływ na wymiar zobowiązań podatkowych: ewidencja środków trwałych, ewidencja wyposażenia, ewidencja wartości dewizowych, ewidencja zastawów, ewidencja kadrowo-płacowa
	15. Zasady sporządzenia deklaracji podatkowych

W ramach wykładów z przedmiotu ewidencje podatkowe są też omawiane zagadnienia dotyczące etyki w działalności gospodarczej. Problemy etycznego postępowania odnoszą się zarówno do osób prowadzących księgi podatkowe, jak i przedsiębiorców.

Jak wynika z informacji zestawionych w tab. 3, zakres tematyczny przedmiotu ewidencje podatkowe, wykładanego na kierunkach ekonomia i zarządzanie, jest – z uwagi na swój uniwersalny charakter – zbieżny, jednak uwzględnia specyfikę kierunku i warunki organizacyjne realizacji przedmiotu, co powoduje pewne zróżnicowanie.

Program przedmiotu ewidencje podatkowe został przygotowany na podstawie obowiązującej dostępnej literatury. Zakres tematyczny przedmiotu wymaga jednak poznania przez studentów regulacji zawartych w licznych aktach prawnych, głównie z obszaru prawa podatkowego, ale również prawa bilansowego czy prawa pracy. W szczególności są to:

1. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych. DzU z 2012 r., poz. 361 ze zm.
2. Ustawa z dnia 20 listopada 1998 roku o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. DzU z 1998 r., nr 144, poz. 930 ze zm.

3. Ustawa z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług. DzU z 2011 r., nr 177, poz. 1054 ze zm.
4. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów. DzU z 2014 r., poz. 1037.
5. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie prowadzenia ewidencji przychodów i wykazu środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. DzU z 2014 r., poz. 701.
6. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie prowadzenia ewidencji zatrudnienia. DzU z 2002 r., nr 219, poz. 1838.
7. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie prowadzenia kart przychodów. DzU z 2002 r., nr 219, poz. 1838.

Z uwagi na szeroki zakres zagadnień, stanowiących treść merytoryczną przedmiotu, częste aktualizacje przepisów podatkowych, co dodatkowo wpływa na trudność zagadnień, a przy tym powoduje dezaktualizację treści zawartych w pozycjach książkowych, zajęcia są realizowane w formie wykładów podających, konwersatoryjnych i problemowych, podczas których są analizowane zarówno treści teoretyczne, jak i rozważane liczne przypadki praktyczne. Zatem przedmiot, mimo formy wykładu, jest realizowany z wykorzystaniem aktywnych form nauczania.

Praca własna studenta oprócz uczestnictwa w wykładach obejmuje:

- studiowanie literatury przedmiotu,
- rozwiązywanie problemów dotyczących sposobu prowadzenia ewidencji podatkowych i rozliczania zobowiązań podatkowych,
- przygotowanie prezentacji lub raportu na temat zasad prowadzenia ewidencji podatkowych.

W toku zajęć nauczyciel ocenia osiągnięcia studentów; odbywa się to za pomocą:

- 1) ocen formujących, które są przeprowadzane podczas:
  - odpowiedzi udzielanych na pytania zadawane na początku oraz w trakcie wykładów,
  - wykonywania przez studentów zadań problemowych,
  - aktywności studentów w trakcie dyskusji prowadzonej podczas zajęć;
- 2) oceny podsumowującej wiedzę i umiejętności studentów, które są przez nich prezentowane:
  - podczas prezentacji na temat zasad prowadzenia ewidencji podatkowych i / lub
  - w formie pisemnej pracy (raportu) na temat zagadnień ewidencyjno-rozliczeniowych podatników.

Ocena końcowa z przedmiotu potwierdza osiągnięcie przez studentów założonych efektów kształcenia.

PODSUMOWANIE

Przedstawiona w pracy koncepcja programu zajęć z przedmiotu ewidencje podatkowe obejmuje najważniejsze elementy zawarte w sylabusie do tego przedmiotu. Dobrane treści merytoryczne, stosowane metody i techniki nauczania oraz określone wymagania, dotyczące nakładów pracy własnej studentów i warunków zaliczenia przedmiotu, pozwalają nauczycielowi stwierdzić, że student, który uzyskał zaliczenie przedmiotu, osiągnął zakładane w pro-

gramie studiów efekty kształcenia, a tym samym posiada teoretyczne i praktyczne kompetencje w zakresie wiedzy i umiejętności dotyczących prowadzenia ewidencji podatkowych w przypadku różnych form opodatkowania działalności gospodarczej.

PIŚMIENNICTWO

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 roku w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. DzU z 2011 r., nr 253, poz. 1520, zał. 2.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 roku w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia. DzU z 2012 r., poz. 1370, § 2 i 3.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa. DzU z 2012 r., poz. 749 ze zm., art. 3, pkt 4.

